

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. VIII. In examine conscientiæ quò potissimùm collineandum, & quanta
humanæ voluntatis sit inconstantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

nauseam, ut à precibus abducatur. Nondum precari didicit, qui radio cedit. Quod resistenter fatigat, vincentem coronat. GERAR. At subinde ingens & monitorum impatiens obrepit tedium. POL. Vincendum est, & illud prius excutendum quam conscientia. Si precari nolis, nisi voluntatem inde trahas, & velut mel lingas, multi quodandoque dies sine precibus abibunt. Si vesperi plura non possis, dic eorum, & ex animo: Deus propitius esto mihi peccatori. Aut, Misere mei Deus: secundum magnam misericordiam tuam; deinceps ero alius, o mi Deus. GERAR. Sed quid opus praeiterita in mentem revocare? Quae quidem retro sum obliviscens, inquit Paulus, ad ea vero quae sunt priora, extendit meipsum. POL. Quam hoc argute! vana est, fateor, praeiteritorum memoria, si nulla eis, aut ex eis fieri possit medicina. Hic verò errorum cum dolore meminisse, est errores tollere. An non sapientissimè Seneca, de quo jam supra: Hoc nos, inquit, pessimum facit quod nemo vitam suam respicit. Quid facturi sumus, cogitamus, & idcirco quid fecerimus non cogitamus. Atqui consilium futuri ex praeiterito venit. GERAR. At pauci sunt, puto, qui quotidianà hac censurâ se notent, & peractum diem ad calculos revocent. POL. Vox ista, PAVCI, tantum abest ut hic terreatur, ut etiam animetur. Quoties proclamat

Phil. cap. 3.
vers. 13.

In conscientiae examine errorum cum dolore meminisse est errores tollere.

Matth. c. 7.
vers. 14.
Seipsum reprehendere est via recta ad vitae sanctimoniam.

Christus: *Arcta est via ad vitam, & pauci inveniunt eam.* Praestat cum paucis caelo recipi, quam cum plurimis perire. GERAR. At durum est, seipsum reprehendere, & reprehensum insuper poenis coercere. POL. Durum sit, at pulchrum est & utile, & via recta ad vitae sanctimoniam. Vis esse sanctus? Circa tuam vitam esto austerus, circa alienam autem benignus & mitis: Ignosce aliis plurima, tibi nihil. Sed discusse videntur pigrorum voces & querelae. Ignorum personam, Gerarde, insigniter egisti, dignus qui lucas persolvam. Superest videre, quo fine conscientia sic urgenda, aut quo potissimum in examine conscientiae animus attendendus.

CAPUT VIII.

In examine conscientiae quò potissimum colligendum, & quanta humanae voluntatis sit inconstantia.

Amis ajunt exemptiles esse oculos, quos tunc primum fronti inserant, cum foras prodeundum est. Lamias, Gerarde, sepe igitur, & domi nostrae ad nostra vitia malumus carere oculis, quam ea cernere, & dolere: at verò cum aedes alienae sunt penetranda, cum vitia non nostra sese offerunt, tunc tales fronti oculos imponimus, ut suos videri possit mutuos dedisse serpens Epidaurius. Hinc tam promptè vitiositatem alienam damnamus, quam callidè excusamus nostram. Vitia nostra quia amamus, defendimus, & malumus excusare illa quam excutere. Quid culpis vana nomina praeteximus, miseri, & deformitatem nostram augemus, elegantiam affectando inconstantissimam? Homines sumus, miseri, defectibus, vitiis ditissimi, & hoc uno nomine verè miserabiles, quia non tantum vitiosi, sed & in vitiis cernendis caeci sumus, plurimâque lippis oculis transimus quae stirpis sunt evellenda. Oculatam hanc cecitatem emendat EXAMEN CONSCIENTIAE, hico quo debet institui sine, qui ferè triplex. Primus, ut culpae numerus decreseat, fiantque ex multis defectibus pauciores, & paulatim nulli. Alter, ut errores antea magni, transeant in minores, & sensim, quantum id fieri potest, in nullos. Tertius, ne semper sint iidem: eandem enim culpam iterum iterumque ac saepius repetere, eodemque luto haerere, magnae socordiae argumentum est. Hic, Gerarde, hic Rhodus, hic salus, hoc opus, hic labor, ut non solum VELLE nostrum, sed & FACERE vires habeat. Saepè multa proponimus facturos,

Triplex finis examinationis conscientiae.

At opus inter oblivionem & tedium subinde brevi evanescit.

§. I.

Vult & non vult piger, inquit Salomon. Novum hoc vult auditu, & quod vix capi possit. Si enim vult, quomodo non velle affirmatur? quod si non vult, quâ ratione velle asseritur? Hieronymus eleganter in hac verba differens: Imperare vult, inquit, cum Christo, non subesse pro Christopremium amat, non praesum. Vult ergo desiderius ille, victoriam sine praelio, coronam sine certamine, sine luctu praemium, sine sudore gloriam. Vis, o bone (te compello, qui nunquam te talem geris, qualem promittis) vis caelo admitti? Volo. Vis pecuniam non tuam reddere? Non possum. Reatus dixisses, Nolo. Vis beatitudinem ascribi? Volo. Vis vitis finem imponere, peccandi occasiones fugere? Volo, sed nondum. Vis vitam immortalem auspiciari? Volo. Vis palinodiam canere, & ereptam famam restituere? Non audeo. Vis Christo placere? Volo. Vis inimico parcere? Nec possum, nec volo. Vis virtutes adipisci? Volo. Vis adipiscendis illis nervos intendere, industriad omnem adhibere? Nemo hoc operosum est. En tibi, vult & non vult piger, simillimus Balaamo sic optanti: *Moriatur anima mea Nom. c. morte iustorum.* & sicut novissima mea horum similia, *Improbis erat Balaam, proborum tamen obitu decedere volebat, in vitiis vitam agere, cum virtute mori obire cupiebat.* Perinde ut ille qui olim interrogatus, uter esse mallet, Cræsus an Socrates? In vita, inquit, Cræsus, in morte Socrates. Vult & non vult piger, finem optimum, non item ea quae ducant ad finem. Deus per Isaiam de his gravissimè questus: *Me etenim, Isai. c. 46. inquit, de die in diem querunt, & scire vias meas volunt, quasi quædam quæ iustitiam fecerit, & iudicium Dei sui non dereliquerit: rogant me iudicia iustitiae, appropinquare Deo volunt.* Sed nolunt cum labore, sed nec vitia, quibus assueverunt, deferere volunt. Hoc verè & velle, & nolle est Tu, quisquis hanc notam subire non vis, esto firmus in via Eccl. c. 1. Domini. Sed scholastica inconstantia clarum paradigma tibi nunc subjiciam, è quo facili erit percipere, quantum noceat inconstantia in corrigendis moribus, si ea sic obstit in discendis litteris.

§. II.

Cernimus quotannis ab adolescentibus non paucis in studiorum instauratione, toto virium complexu disciplinas arripere, chartarum integra volumina, quali toros Musarum campos exaraturi sint, parati, istos centum, calamos sexcentos exacui, aures arigi, magistros attendi, dicta bibi, dictata scribi, multa extra ordinem notari, lectitari, scripitari, vigilari & propè per-vigilari, denique tantum improbo labore promitti, ut jures uno die, eademque hora Corinthum perventuros, tanto discendi aestro percussu ad studium ingrediantur. Sed ubi labor & opera sensim crescant, praelectiones geminantur, scriptioes, disputationes, exercitationes duplicantur, ubi magister vel poematis condendi hypothesein subjicit, vel orationi struenda quaestionem proponit, vel suorum auditorum ingenia periclitari & tentare incipit, & nunc Latina, nunc Graeca, nunc soluta, nunc ligatae scripturae penum exigit, jubetque suo quemque Matte quae dicenda invenire, inventa loco & ordine componere, composita perpolire, tum discipulus in musæo domi quare, haerere, ungues rodere, caput scabere, libellos volvere, revolvere, nihil reperire, fastidire, projicere, surgere, testitudinem aut chelyn arripere, fides tentare, an melius quam libri respondere: aut si indolus lyrae, pilam vel luforias chartulas promerere, numos deponere, calicem ducere, potare, ludere, ridere, dormire, & pro armis vitiisque canere:

Tinye

Tityre tu patule stertens sub regimine plume.

Nec corpus levare, donec clarum mane fenestras intret, & in lecto pandiculantem oscitantemque deprehendat. Sicine itur ad astra, ô adolescentem, hoc studere est? hoc sudare, algere, vincere? Quid deinde cum in gymnasio classica cauant? Musis magistrisque morbos exculare, pedes, caput, dentes, oculos dolere, negotia prætexere, heros, populares, parentes, ne ferulam subeant, adducere, de litteris & progressu nihil curare, alia omnia cogitare, imò desperare. Ita qui primis mensibus Cleantes omnes & Demosthenes superari videbantur, tertio, quarto, quinto, & sequentibus, fracti animis, & luxu abducti, luronces fiunt, Endymiones imitantur, glires ignavia vincunt. Nimirum, aliud est incipere, aliud incepto non abire: felix principium ducere, & finem non disparem subungere. En, Gerarde, quam brevi tempore scholasticus hic fervor elanguescat! Idem in motibus est observare. Par enim ferè ratio est vitæ & virtutis, porumque operum & litterarum palæstra. Et quamquam hæc, quæ in bonis artibus inconstantia, ingens detrimentum inferat, tanti tamen non est, quanti ea, quæ in bonis moribus. A litteris cessare, tamen si turpe adolescenti, cuius hoc unum est studium ut studeat, in eo tamen fortunæ Græciæ sita non sunt, non vita, non salus, non beata ac perennis immortalitas hic periclitatur. Absque librorum comitatu viam ad cælum reperies, sed non absque virtute, vitæ sanctitate, morum innocentia; cuius elegantiam si corrumpas, & ab integritate deficias, simul spem & rem, & omnia perdas. Hic opus constantiæ.

§. III.

Verum, O quoties optimis desideriis turgemus, velut prægnantes ac fæti copiosa prole; videmur mira parituri, magnam morum emendationem, & feriam ad Deum conversionem: tandem turpiter abortivus, & auram atque ventum parimus. Statuimus grandia, & nihil fit; promittimus multa, & æquè nihil fit. Sancta sunt quidem proposita nostra, sed nullum sortuntur effectum; proles abortiva; quæ lucem non aspiciunt, sed ante partum exstinguuntur. Juramus Deo, hæc, & hæc, & hæc etiam non amplius facturos, sed brevi frigefcente hoc juramento redimus ad ejuratas fordes. Laudatur Israël's populus ab hoc facto; turaveruntque Domino voce magna in jubilo & clangore tubæ, & in sonitu buccinarum, omnes qui erant in Iudâ, cum execratione: in omni enim corde suo juraverunt, & in totâ voluntate suâ quæsierunt eum & invenerunt. Jurant multi, sed non in omni corde suo; quærunt Deum, sed non in totâ voluntate suâ; dampnant peccatum, sed non cum execratione, nec itud ferio & ex animo detestantur, hinc facili ad illud regressus. Agyptio tyranno Pharaoni simillimi sumus, hæc tantâ voluntatis inconstantia. Quoties improbus ille ingemiscens: Peccavi, ait, in Dominum Deum vestrum, & in vos. Sed nunc dimitte peccatum mihi, etiam hac vice. Sunt qui sæpius in anno, confessione piaculari se lustrant, eadem tamen vitia plerumque referant & illud, etiam hac vice sexcenties occurrunt, identidem adhuc ingemunt, etiam hac vice. Condonat illis Deus delicta, etiam hac vice, sed illi ad ingemum redeunt etiam hac vice, & condonata culpam omnem repetunt vicibus immutatis. Monuit quidem Pharaonem Moyses, &: Veruntamen, inquit, noli ultra fallere, ut non dimittas populum sacrificare Domino. Veruntamen sefellit ultra non semel, sed sæpius. Monet & nos sacerdotes auctoritate divinâ: Veruntamen noli ultra fallere, ut toties repetita, & quæ iam pridem emendasse oportuit, repetas: Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

At nos post paucos dies, post pauculas sæpe horas, & ultra fallimus, & noxas sexcenties condonatas repetimus, milles sanati, nos ipsos iterum iterumque vulne-

Tom. I.

A ramus, & quidquid demum nobis accidat, ex integro animosè peccamus. O volubilem rotam, ô globum erraticum humanæ voluntatis! Lunam mutabilitate vincimus, & modò tam nobis promptum est Nolle, quam erat antea Velle.

§. IV.

Insistendum est ceptis, ne desit manus ultima; agenda sunt sanctiora proposita; magnis conatibus agendum ut in opus exeat, quod pulchrum erat statuere. Clavum per parietem adacturus, non eum semel duntaxat iterumve malleo leniter ferit, sed tam diu ictus ingeminat, ac toties reducit malleum in caput clavi, dum is totus asserem penetravit, & jam fixus firmus, que hæreat. Ita non satis est quaecunque propositum obtinenda virtuti. Proposuisse, ô mortales, non sufficit; ulterius tendendum est, & proposita persequenda. Parum est statuisse facere, nisi, cum licuit, fecisse constet, quod fuerat statutum. Eò spectet quotidianus conatus, ut è rebus omnibus quæ cernuntur, audiuntur, leguntur, cogitantur, majus atque majus in dies eruat peccati odium. Hoc quando magis creverit, tantò felicior incrementum se prodeat virtus. Atque ut his vestigiis tenacius insistant, hoc sibi quicque certissimum persuadeat, si in librâ lancem unam mala & supplicia simul omnia, quotquot adhuc ab Orbe condito fuerunt; si egestas, si ærumna, carcer, catena, si cruces, rota, ignes, si membrorum lacerationes, si morbi, dedecus, dolores, si mors, si omnes humanæ vitæ formidines, si universi inferorum cruciatus, in unam, inquam, lancem componantur; in alteram verò unum atque unicum lethale peccatum immittatur; ab hoc unico, illa prorsus omnia, immani pondere superanda. Eheu! ô Jesu mi amantissime! Et nobis tamen jocus est, peccato lethali se obstringere. Parum est cæcos nos appellari; infani sumus, & cum infanientibus furimus. Atque ut nos ipsos amplissimè decipiamus, benignè persuademur, ad animi salutem satis id esse, si vel olim ad valetudinem redituros statuamus. Perinde atque si omnia vitæ nostræ momenta nostri sint arbitrii, ut quamdiu iuberit, liceat infanire, & tum demum ad bonam mentem redire, cum visum nobis fuerit, infaniam desinere. Ah! miseri, quid voluptatis est, sic eruditè falli, & solis se solari propositis? Qui nunc modus peccatorum est, olim & suppliciorum erit.

§. V.

GERAR. Liceat interfari: bene proponere, & nunquam exequi, aut malè, cum oblivioni, tum imbecillitati humanæ signa sunt. POL. Verum te dicere credam, si addas, cum pigritia tum malitia probra sunt. Aliquid, non negem, boni propositi decerpit oblivio, aliquid imbecillitas hominis & corruptior natura: non minus tamen honestum propositum subvertit pigritia; nequitia verò plurimum. Hinc mensibus, hinc annis singulis eadem atque eadem vitia, sæpe plura & graviora ad sacerdotis aures redeunt, quia licet bene incipiamus, ceptis tamen defumus, aut novo languore victi, aut veteri perveritate.

Apologum tibi recitabo sapienter factum, in nostrorum propositorum vanitatem. Lupo in caula deprehenso mortem minatus est opilio. Lupus ad dolosæ acundia artes confugiens: Mi Domine, inquit, non redibo huc amplius, sed & greges tui posthac à me tutissimi erunt. Ita promitto, ita spondeo, & fidem meam do. Cui pastor: Non me, inquit, decipies nequissima bestia; & verò tunc non redibis amplius, cum te jugulavero. Nimis crebro sefellisti fidem. Et cur ego tibi parcerem, cui non satis est meos agnos & oves in campis lacerare, sed & in stabulum clam subrepere, & solâ nocendi libidine, fame non urgente, infontes pecudes disperpere. Nunc lues, non parco. Ad hanc vocem lupo: Agnosco, inquit,

Kk 2

inquit, mi Domine recordantur meam, & quid vis? habes conscientem reum, sed quem nequitia tua poeniteat ex animo. Et patieris, scio, me bonum fieri. Deinceps aliis vivam moribus, nec quidquam rapiam, nisi cogente fame. Et licet dira me fames coegerit, non tamen nisi septem obolis cœnabo.

Motus pastor tam sincerâ confessione, tamque amplâ pollicitatione: Ergo abi, inquit, sed memento te vitam liberalitati meae debere: vide istos promissis.

Abit lupus, & jam dulcius ei erat vivere, post hanc vitam factam gratiam. In itinere secum meditatur frugaliorē abstinentiam, & mensam septem obolorum. Dumque cogitationibus mensis lentiore passu progreditur, en tibi vervex pinguisissimus venit obviam. O nimium potentes illecebre! quis hic tam lapis sit, ut dentes salivâ natantes substringat? Ergone, inquit lupus, mihi ultro prandium occurrit? nefas videtur fortunam tam propitiam non salutare: Sed qui palpum obrudam opiloni in jus trahenti! quo nomine hanc culpam purgabo, si fidem frangam, si fœdus negligam? Ponamus ergo rationes: Vervex nihil valet, ego certe illum non emerim tribus obolis. Hoc tantum tribolus est prandium. Itaque prandere non differo. Mox vervexam invasit, discerpit, devoravit. Altero ab hoc die bovem & unâ pascalem vitulum habuit obvium. Hic lupus priore facinore jam audacior: Bene est, inquit, bos iste quatuor obolis cœnari potest, vitulus tribus. Hac ratione tota cœna septem obolos non excedet. Hoc joco & istud scelus prætexit. Quid tibi videtur, Gerarde, an non mutato nomine de nobis fabula cantatur? An non muli sub humanâ specie lupo illi paria faciunt? Hos tibi arcaneus iudex, sacerdos cavere jubet: exitium æternum his talibus imminere, ipsi omnia se facturos recipiunt, ille furtum, hic crapulam, iste adulterium detestatur, crederes eos jurare in leges sanctimonie. Sed enim quid jam? pauculi dies abeunt, redeunt occasiones pristinae delinquendi, invitant socii, blanditur caro, cœcodæmon instigat, ita miseri paulatim audent antiqua omnia, & ne conscientia vehementius reclamet, repetitam culpam, ut lupus, variis pigmentis extenuant. Est qui ad popinam aut choreas invitet. Cui alter: Comitaretur, inquit, ni promississem, eo loci me non rediturum. Mox prior: Non, inquit, tabernam, sed crapulam, sed luxuriam inter prohibita numeremus. Mens subinde à seriis advocata est: eamus. Itur, & in seram noctem bibitur, dum

Iuven. sat. 6.
vers. 304.

jam vertigine rectum
Ambuler, & geminis exurgat mensa lucernis.

Multo latentius libido sollicitat; tenuissimis saepe principis inspergit animo. Munuscula, cantuicula, epistolia, picturae & libelli molliores placere incipiunt: laudatur aliena forma, colloquia querantur petulantiora, & insidiosa blandimenta aurium, & quod prævolant oculi, paulatim sequuntur manus. Ita demum omne castimonie propositum corrumpit. Ita in aliis etiam vacillamus, & animi nostri decreta ipsi facillimè convellimus.

§. VI.

Hinc lusum Hebræi milles luserunt cum Deo. Quantam saepius promiserunt obedientiam? mox ad ingenium redierunt, & ad jam notam perfidiam: Cito fecerunt, oblit sunt operum ejus, & non sustinuerunt consilium ejus. Cum hostis haerere tergo, cum serpentes ignei morderent, cum varia eos necessitas premeret, quantis clamoribus apud Deum egerunt, ut servarentur? Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eripuit eos. Nihilominus: Exacerbaverunt eloquia Dei, & consilium Altissimi irritaverunt. Tales post correctionem, quales antea. Ab hac tam flagitiosa inconstantiâ non multum nos absudimus, nimium

Psal. 105.
vers. 13.

Psal. 106. v. 6.
13. 19. 28.
Ibid. v. 11.

A frequenter Judæi sumus. In morbo, vitiis omnium inimici videri possumus: at ubi morbus valedixit, nos sensim cum vitiis in gratiam redimus, & postliminio morbi, novam jungimus amicitiam cum antiquâ Superbiâ, aut Libidine, aut Avaritiâ. Si facerent sani, quæ facturos statuunt ægroti, brevi Christianus Orbis faciem indueret meliorem.

Videns Pharaon quod cessasset pluvia, & grando, & tonitruum, auceit peccatum. Ita nos, cum adversus urgemur, grande odium indicimus peccatis, cum redit fortunæ serenitas, hilari cæcino peccatum resalutamus, & hostem toties ejectum, jargiore, quàm antè, benevolentia recipimus. Et hoc est non tantum parentum suorum, aut sui nominis oblivisci, ut Messala Corvinus, sed sui ipsius, quæ omnium est damnosissima oblivio.

Hebræis inter alia monumenta plurima, & summa violacæ erant in veste, ne sui ipsorum Deique obliviscerentur. Ita Deus Moysi: Recordentur, inquit, omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas & oculi per varias res fornicantes: sed magis memores præceptorum Domini, faciant ea: sintque sancti Deo suo. Itaque, inquit, qui habitaverit coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducet in saturitatem, & vestiantur usque ad veritatem. Penitentia & sanctioris vitæ desiderii saepius bene vestimur, sed non usque ad veritatem. Non licet per nos his vestibus ad senium peringere: vix eas induimus, mox perulanti manu laceramus. Inde meritò nobis obijciunt: Et nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & NVDVS. Perulantia tuæ age gratias, quod optimam vestem innocentie tam cito laceratis, & hoc egeris, ut jam virtutum indumentis careas. Ita post initia saepe bona, progressus malus, pessimus exitus.

§. VII.

AH! quæ nostra est hodie rerum gerendarum inconstantia? Non sic, quicumque ullâ in re clari in rebus magnique fuere, sese tractavere. Philosophia princeps evasit ille Stagiritæ, sed viginti totos annos audivit Platonem. Celebrati Pythagorei, sed annis pluribus tacere prius quàm loqui didicere, quamquam rectius semper tacuissent, quàm post multos etiam annos ita locuti. Laudatur hodie Apelles, sed nullum abire diem sine duetâ lineâ passus est. Agesilai dictum mihi summo opere semper placuit. Hic admonitus, ipse sibi parceret ob incertam fortunam: at ego, inquit, me ipsum alluofacio, ut in nulla mutatione admittam mutationem.

Jæsserat Dionysius, notus ille ab Sicilia tyrannus, ut omnes qui convivio interessent, in veste purpureâ saltarent. Reculavit Plato id facere, neque enim philosopho hoc tale vestimentum convenire. At verò Aristippus & vestem eam induit, & imperatas choreas ingressus: Qui verè, inquit, pudicus est, nec inter bacchanalia corrumptur. Uterque Christianè & constantis, iste dicendo, ille faciendo.

Atqui hæc ego profanis relinquo. In Christianâ Republicâ, Superi quæ constantie suppeditant exempla? Tacebo veteris memorie Abrahamos, Jacobos, Moyses, Josephos, Jobos, Tobias, Judithas. Paulam nostrum, & ecclesie columen, gloriantem audi, qui immanis laborum, ærumnarum, periculorum malis terrâ marique exantlati exclamat: Cursum consummavi, fidem servavi, de reliquo reposita est mihi corona justitie, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex.

Fortissimas innumerabiliū martyrum legiones, ad mortem & ultima supplicia decertantes intueri, & vagi & inconstantis animi homo! Anachoretarum patientiam constantiamque vix credendam contemplare: videbis multos ad quinquagesimum, octogesium, centesimum annum in summa vitæ egestate, penuria, asperitate, labore, æstu, frigore, siti, fame constantissimè perdurasse. Noti nobis Pauli, Antonii, Macarii, Hilariōnes, Simeones,

Simeones, Danieles Stylicæ, quorum æternæ stationes, elutiones, preces, pervigilia omnem omnium sæculorum posteritatem in admirationem summam adducunt. Hæc magna, hæc præclara, hæc divina sunt. Nos agrè subinde per cineralia, per mensem, per diem, ne dicam per horam, pravorum animi affectus in officio continemus. Ita sæpe quidem inchoamus, initium ducimus, facienda destinamus, sed destinatis non insistimus. Non tantum in fine, sed & ante finem corrumpimus.

§. VIII.

Hic re, Gerarde, velim esse proluxa patientiæ. Nihil hic nimium dicitur, quod dicitur, vix ulli satis creditur; nihil nimium inculcatur, ea est hujus morbi pertinacia & malignitas. Et plerique omnes hoc malo cortipimur. Sumus promissores grandi hiati, hostes nostros debellamus super mensam uno halitu, at ubi constanti conatu & ardore progrediendum est, terga vertimus, & laborem exosi revolvimur ad eandem sceleris ignem. Nosti quid dicat Thomas à Kempis: O quanta fragilitas humana, quæ semper prona est ad vitia! Hodie confiteris peccata tua, & cras iterum perpetrās. Nunc proponis cavere, & post horam agis, quasi nihil proposuisses.

Fingebant præci Tithonium immortalis ævo ab Aurora donatum, eum tamen & tenuisse & defecisse, in cicadam denique mutatum esse. Et nos quandoque propolitis nostris immortales nobis videmur & æterni. Est cum & nostrum quis audet has voces jacere: Non morbor in æternum. Ita David tot victoriis clarus: Dixi, inquit, in abundantia mea, non movebor in æternum. At mox subiecit: Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Paulò ante serenitas, lux, decus, felicitas me circumdabant; fortissimus mihi videbar, & maximarum virium. Sed heu, robur hoc meum, à me non erat, à Deo erat: verti ille se, & ego jam levitulum impugnor & dejicior. Princeps ille Apostolorum quantus erat ante pugnam, & quam ingentibus promissis alacer? etiam si oportuerit, inquit, me mori tecum, non te nego. Vix abierunt tres horulæ, cum jam plenus trepidatione, & ad ancillæ sibi fidum exterritus, timidissimas voces spargit: Non sum, non novi hunc hominem, nescio quid dicat. Et ceteri quid? dilapsi sunt, fugerunt, latebras qualiverunt. Sed an non omnes in mortis societatem cum Domino conjurantur? ita protulit: Similiter & omnes discipuli dixerunt. Sed aliud est dicere, aliud facere; aliud proponere, aliud quæ proposueris, in opus producere. Et ne miremur adeo sibi dissimiles fuisse discipulos Domini intra pauculas horas. Moniti erant & vigilare & orare; neutrum fecerunt. Hinc in pugna victi, quia ante pugnam imparati. Mala in pace securitas, incertam facit in bello victoriam.

Dicere solebat Caro: Illum sibi militem, omnium minimè probari, qui ambulans manus moveret, pugnant pedes, clariùsque sterteret quàm inclamaret. Nunquid, Gerarde, nos tales sumus? qui antequam in conspectum hostis veniamus, grandia spiramus facinora, & pæne jam cælum rapimus magna proponendo; at ubi cominus salutandus hostis, ubi ardua fortitudinem, dura patientiam, abjecta submissionem, illecebrosa continentiam nostram desiderant, hem, non jam manus sed pedes agimus, & imbelli fugæ præcipites abimus ad impatiendam, ad Læguorem, ad Fastum, ad Luxuriam. O athletas! ô milites, qui hostes suos inter pocula exartant, mane! Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit. At nemini ullius certamen legitimum fuisse dixeris, quod ad finem debitum non fuerit perductum.

§. IX.

Arbor, quamvis primo vere in frondes sese induat, flore triumphet, fructusque uberrimos pollicematur, nisi tamen ad maturitatem baccas provehat, aut

Tom. I.

A speratum cultori pomum largiatur, inutilis habetur ac provehat penitus extirpatur. Vites quamvis gemmantes spem lætam vinitori ostendant, nisi mites uvarum bottos educerent, à radicibus convulse vulcano consecrantur. Architectus quamvis alta palatiorum turriumque fundamenta recte jaciatur, substructiones molitur, parietes erigat, si deficiat in recto, exponit se ludibrio. Par ferè ratio vitæ & virtutis; frondemus, floremus, fructus spondemus, nullos damus; fundamenta jacimus, sed domum ad recti fastigium non perducimus: eum Oratoribus sæpe exordimur; cum nautis sæpe vela damus, sed ingructe procellâ, ad litus, unde solvimus, redimus; carceribus evolamus cum cursoribus, sed medio in cursu frangimur, languemus, labimur, jacemus. Primus & ultimus est Cacodæmonis aries quem admovet, ut à bene cæptis retardet, ubi hoc impetravit, sensum sine sensu ad alia atque alia, & semper ad deteriora pertrahit. Ita quovis die si non peiores, ad malum certè prioriores evadimus, nisi cæpta constantissimè urgeamus.

Quoties victrices manus cum Mole tollimus, sed mox ad primam fatigationem, victas iterum demittimus, sic nunquam ferò vincimus. Heu vitam consumimus ædificando, destruendo, & saxum Sisyphi volvendo, quod ubi ad montis umbilicum ascendit, quasi pœnitens tam ardui itineris, repentino lapsu ad imum revolvitur. Ita nos identidem post brevem pietatem ad inolitas consuetudines revertimur, velut diuturnioris sanctimonie jurati hostes. Ita Penelopes telam semper teximus, ac reteximus; ita omnis ætas elabitur incipiendo, & nunquam finiendo.

Laderur, inquit Jobus, quasi vinea, in primo flore botrus ejus, & quasi oliva projiciens florem suum. Flos olive delicatissimus, quamcumque cæli injuriam non sine grandi damno accipit. Reslorescimus nos, velut oliva, quoties peccasse ingemiscimus, & mores emendatioris promittimus; at ubi vel strictior malignæ impugnationis, vel mollior amœnæ occasionis aura nos tangit, mox omnem floris opulentiam excutimus, arbores nimis delicatæ. Quæcumque temporis injuria aut vicissitudo urere nos aut dejicere potest. Vide mihi Danielem vatem quotidie ter constantissimè orantem. Non eum æmulatorum insidie, non leges regie, non capitis periculum ab hoc vitæ instituto poterat abstergere. Ita decreverat facere, & quod rectè ab se decretum fuerat, in eo constantissimè mente censuit esse perseverandum. Nos crebrò decernimus piè vivere, sed decretis nostris non diu, non pertinaciter inhaeremus: corpus habemus, sed nervos non habemus; sidera sumus, sed errantia, manus quidem aratro, sed oculi tergo inhaerent. Nimirum stultus sicut luna mutatur: homo autem sanctus in sapientia manet sicut sol. Vox illa pœica de Christianis hic verissima est: Mane pſalterium, meridiæ convivium, vesperti convivium & propudium. Nimirum his gradibus ad cælum nos ascensuros somniamus. Sic stulti sumus, ut cum spiritu caperimus, carne consummemur. Non sic, ô Christiani, non sic ad alta pervenitur; hoc non est ascendere. Attendite vobis, in disciplina perseverate; est facilis descensus Averni. Qui in viâ ad æternitatem non continuo ascendit, atque de die in diem proficit, is sanè in declive fertur, & de die in diem deficit. In Dei obsequio non progredi, est regredi. Quatuor animalia illa Ezechielis videri, illuc gradiebantur, quò spiritu impetu ferebantur, & non revertebantur. In hoc itinere velle consistere, est velle reverti. Luna crescit, dum ad plenum orbem discescat, flumina currunt dum in mare se provolvant, ascendit ignis dum ad suam sphaeram pertingat. Sic omnino dum vivimus, necessum est crescere, currere, ascendere constanti virtutis cultu. Aristotele monitore, ad virtutem requiritur, firmiter & immobiliter operari. Qui monitis his parent, ibunt de virtute in virtutem.

Psalm. 83. v. 8.

Kk 3

§. X. GER.

& carnes ab iis intra eas servare. Et quanta cogitationum agmina nos invadunt, cum preces fundimus, & Numini supplicamus? Tu vero abige mulcas, perge precari, orationis exordio suum epilogum annecte, quod inchoasti perfice. Verum, in imagine pertransit homo. Imago hominis quem pictor sedentem aut stare parantem pinxit, nunquam surgit, nunquam stat, etiam si videatur velle surgere & stare. Millies hanc imaginem intueri, & nunquam surrexisse cernas, sed surgere tantum modo. Tales plerique omnes pictae imagines sumus, videmur velle surgere, velle stare, non surgimus, nec stamus. Surgere nos jubet dies Christi Nascantis, molimur surgere, non surgimus: surgere nos jubet dies Christi Resurgentis, nec jam aliud quam anrea facimus: surgere nos jubet & alii per annum sacratores dies, sed nos moris nostri sumus, aequè lenta sunt nostra molimina ad surgendum, nec tum surgimus, aut certe mox iterum sedemur, cadimus, jacemus. Ita sanè, in imagine pertransit homo: cadit ut vivus, surgit ut pictus.

Apud Aegyptias Thebas, Memnonis statuum olim fuisse ajunt è nigro lapide ad ortum solis conversam. Hæc imberbem adolescentem referebat, cujus ambæ manus sedti sic innitebantur, ut hominis surgere volentis similitudinem exprimerent: videbatur enim saevus ille adolescens orienti soli velle assurgere. Oculorum autem & totius oris conformatio, hominem jam jam locuturum representabat. Et sunt qui dicant ab hac statuâ sonum edi solitum, cum illam sol oriens radiis suis attingeret. Huic simulachro nos prorsus simillimi sumus. In molli viciorum sede, dies & annos velut clavis affixi hæremus. Et licet surgere velle videamur, & abitu moliri, nunquam tamen surgimus, à vitiis nunquam serid abimus. Videmur etiam velle loqui, & committas noxas velut non amplius repetendas efficacissimè detestari. Sed heu quam fræctè loquimur! inanis sonitus non ab imo pectore, sed à summis labris evolat. Languidas aliquot vobulas ab ore fundimus: *Dolce, nollem fecisse, inconsideratè egi.* Ubi dicta illa robustiora? Ex animo me perierit omnium nozarum, & extreme damno quod feci, mallem fluxa hæc omnia perdidisse, quam Deum offendisse, sed statuo, cum Plaste iuro, firmissimè propono, justificationes Domini custodire, & has noxas non amplius repetere: mori malo quam talia denuo patrare: coris post hac vitiis in mei emendationem incumbam.

Paucorum hæ voces sunt, & sint licet, verbis tamen non respondent facta, nec sermo cum vitâ concordat: dicimus & non facimus, statuiamus & nil perficimus, decernimus & non exequimur. Nimirum saevi homines sumus, in pravos consuetudines pessimè obstinati. Et hoc ipso illi lapideo adolescenti non absimile, quod ad naturam sanctioris vitæ senectutem vix inquam pertingamus, atque ita maneamus lapides.

In vestis Aaronicæ orâ infimâ inter campanulas aureas, mala punica purpurascebant: hæc inter arborum frætes excellunt, & rectè virtutum præmiis conferuntur; sed illa non ad supremam vestis marginem, non ad umbilicum, sed imam fimbriam appendebantur: ita præmiorum virtutis non incipientibus, non progredientibus, nec in medio hærescentibus, sed finientibus cedit. *Ego fideles usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

Itaque in omni bene beateque agendæ vitæ instituto consistat nos nobis ipsis decet, ut semper iidem sumus, in id & meliores sumus, eademque animi & majori semper alacritate curamus quâ cepimus. Si quo fortè vitii diverticulo, iustitiæ iter fuerit interruptum, rursum ad illud per penitentiam revertamur: quoniam autem revertendi facultas interdum morte præciditur, divertere periculosissimum, continuare semper tutissimum. Serviamus illi in sanctitate & iustitiâ coram ipso, omnibus diebus nostris. At nos nescio quàm morosè vitæ nostræ seriem numeremus; longum nobis videtur triginta,

A quadraginta aut sexaginta annis, integros castosque mores perleverare; pæne tot sæcula quot annos computamus. Ad id levi morala nostra omnis elanguescit. Constantia. O homines pusilli animi! Noënum videte, iustitiam, perfectum, cum Deo ambulante. Hic cum molienda arce manum admoveret, quingentorum annorum erat. Finito sæculari opere illo, sexcentas jam ætates viderat; cum morti concederet, annos vitæ numerabat nongentos quinquaginta. Eo ævi constantissimam innocentiam perduxerat maturus hic celo senex. Ubi jam anni nostri sauculi, è quibus vel unicum innocentiae integrum donare, nimia nobis videtur liberalitas. A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in Domino. Psal. 129. Melius est non cepisse, quam non finivisse. Nihil est quod non expugnet perimax opera, & intenta ac diligens cura. Hæc Christianorum vera demum est gloria, cum Christo posse dicere: *Opus consummavi, quod dedisti mihi ut faciam.* Ioh. 4. 17.

CAPVT IX.

Examen conscientiae commendatur Religiosis.

S. I.

Vos ego nunc maximè appello (sed reverenter & submisè) quorum leges quotidianum esse volunt hoc conscientiae tribunal. Hic ego oro & obsecro (nihil enim in me imperii) si quid facitis, id rectè & integrè facite. Animus domi suæ sit, vigilent oculi, perseverent genua, lingua suis partibus ne desit, opus suum faciant & manus, atque in pugillares, chartam, tabellas referant, si quid debitorum contractum, aut si quid rerum aliarum huc spectantium subnotandum est.

Inter profanissima veterum sacra clamabat olim præco: *HOC AGE.* Hoc ipsum quisque sibi sub noctem se verius oculamitet: *HOC AGE,* conscientiam tuam rimare, & omnes illius angulos excutere. Neque unquam decit quod timeris & excutias. Si Bernardo credimus, conscientia tam nostra quam aliena, abyssus & nox est imperiscurabilis. Ergo inquire in teipsum, de teipso fer sententiam non connivente oculo, attentisque auribus, *HOC AGE.* Sed actum te agere scias, nisi jam hoc unum, idque serid agas. Ergo hunc diem tuum recognosce, affectus insolentiores compece, marcentia in te excita, soluta constringe, concumacia domi cupiditates tuas iugula: & istis dicentibus, *Quousque eadem? responde, ego debeo dicere, Quousque eadem peccabitis? remedia ante vultus quam vitia desinere.* Ego verò eo magis dicam, & quia recusatis perseverabo.

Hoc ergo agendum est, ut, quod censuram meretur, reprehendi & extirpari, quod laudem, commendari possit, & altius animo inscribi. Beatus, qui

Index ipse sui se totum explorat ad unguem,

Nil ut deliret amissus:

Cogitat, & iusto trutina se examine pensat.

Antequam veniat tibi somnus, inquit Chrysostomus, profer Rom. 2. in medium codicem, conscientiam tuam, & reminiscere peccata tua, si quid in verbo, seu in facto, vel in cogitatione peccasti.

Cum Romano Sapiente hic quisvis optimè dixerit: *Hoc mihi satis est, quotidie aliquid ex vitiis meis demere, & errores vitæ cap. 17. meos oburgare.* O quoties per diem nosmet amittimus, & vagâ licentiæ errantes velut perdit, aut in Iræ, aut in Impatientiæ, vel etiam in Socordiae dominium impingimus. Vesper, quisquis voluerit revocare gradum, poterit, & à tam barbarâ servitute se vindicare. Inestimabile bonum est, suum fieri, & in seipsum habere maximam potestatem, nec ulli rei affectu nexum esse, nisi uni Deo, cui, an mens hominis se ita donarit, non otiosè ad conscientiae tribunal disquirendum. Hoc opus, hic labor, ut quod tunc faciendum, non oscitanter, non perfunctoriè, non somniculosè fiat. Quis enim non dixerit stultitiæ proprium esse, illud quod quis curâ & studio vix rectè faciat, hoc ignavè ac legniter facere, & aliò